

Книгата „Животът на поета, както ми го разказа той сам“ (1916) съдържа отделна глава, озаглавена „Италия“, която съживява спомените на поета от пътуването. Пред Шишманов Ив. Вазов споделя, че с посещението на Италия е изпълнил „една своя отдавнашна мечта“. Следвайки маршрута на пътуването, тридесет и две години по-късно, той се опитва да реконструира факти и впечатления. Разказът е съвсем лаконичен, като на всяко посетено място поетът отделя по две-три изречения. Най-яркият и колоритен образ, запечатан в паметта му, е този на Неапол: „Тук с възторг се лобувах на Неапол, покатерен живописно по хълмовете, и на димящия недалеч Везувий. Вътрешността на града обаче ме разочарова: тесни улици под високи многоетажни къщи, дрипава тълпа, гъмжаща из тях, шум, врява, тласканица.“ (Шишманов 1916: 495)

Интересно е да се успореди емоцията на този спомен с настроението, запечатано в сонета „Неапол“¹⁴:

*Обичам твойта нега, аромат
и багри; твоите празници безумни
и пусти храмове, и стъгди шумни,
и пълещий из тебе дрипав свят,
и бедност весела, и лазарони,
и ваклите моми, и макарони!*

И в двата текста наблюденията са сходни – градът е шумен и многолюден, а жителите му – бедни и дрипави. В стихотворението бедността е весела, оживлението се свързва с усещането за волност и безгрижие, неаполитанците са назовани „дрипав свят“. Тридесет и две години по-късно същата тази картина буди разочарование и потиска с бедността си. Оживлението се възприема като гъмжене, шум, врява, тласканица, а неаполитанците са наречени „дрипава тълпа“. Промяната в настроението и отношението на Вазов към италианците едва ли е случайно. В годината 1916, когато Шишманов документира биографичните му разкази, поетът обнародва на страниците на „Военни известия“ стихотворението „Габриел Д'Анунцио“, в което изразява гневното си отношение към шовинистичната външна политика на Италия и в частност към обществената позиция на Д'Анунцио.

За втори път Вазов посещава Италия през 1914 г. Заминал на лечение в Швейцария, след като напуска Шезиер, той се отправя към Северна Италия. С цел да се ободри, поетът отсяда в градчето Стреза, на брега на Лаго Маджоре. Единствен документ от неговия престой там е едно писмо до Евгения Марс, с дата 22 юни 1914 г. В него Вазов споделя интересни впечатления за Италия, като ги съпоставя с швейцарската действителност. Той се възхищава от италианската природа, която се отразява благотворно на неговата душевност: „...тука действително е място във висша степен хубаво и романтично. Тук имам съвсем друга панорама и изгледи. Вместо снежните и колосални степи на двете Алпи тук картината е много мила и идилична. Лазурно езеро между цветущи наклонни брегове, кипнали в зеленина, развеселени от безчислени вили. Лодки и параходчета – сноват радостно по тихите светли вълни и носят посетители на крайбрежните красиви паланки и на трите знаменити островчета (Les îles Boromees), възпети от поетите.“